

Det europeiska nätpaketet

Klimat- och näringslivsdepartementet

Dokumentbeteckning

COM(2025) 1005 Celexnummer 52025DC1005

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén. Europeiska nätpaketet.

COM(2025) 1006 Celexnummer 52025PC1006

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur, om ändring av förordningarna (EU) 2019/942, (EU) 2019/943 och (EU) 2024/1789 och om upphävande av förordning (EU) 2022/869

COM(2025) 1007 Celexnummer 52025PC1007

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven (EU) 2018/2001, (EU) 2019/944 och (EU) 2024/1788 vad gäller påskyndande av tillståndsförfaranden

Sammanfattning

Den 10 december 2025 presenterade kommissionen ett meddelande om det europeiska nätpaketet. Samtidigt presenterades även förslag om revideringar av förordningen om transeuropeisk energiinfrastruktur (TEN-E) och direktiven om förnybar energi, om gemensamma regler för den inre marknaden för el, samt om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas.

Kommissionen föreslår bl.a. en mer EU-centraliserad planering av gränsöverskridande energiinfrastrukturprojekt, förslag om kostnads-

nyttodelning, lättnader i miljökrav, initiativ för att öka allmänhetens acceptans för energiinfrasturkturprojekt samt införande av digitaliserad och samlad hantering av tillståndprocesser.

Regeringen delar kommissionens analys om ett behov av ett energisystemperspektiv med samlad planering av energislagen, men anser samtidigt att förslagen i stora delar inte pekar i den riktningen. Regeringen anser att den övergripande principen ska vara att först säkerställa att befintliga nät används så effektivt som möjligt, inklusive genom en effektiv utformning av elmarknader och utbyggnad av planerbar elproduktion. Regeringen förespråkar en decentraliserad planering av energinäten framför en centraliserad energinätsplanering på EU-nivå.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022 och en tid med höga energipriser har en utbyggnad av gränsöverskridande energiinfrasturktur lyfts fram som en nödvändig åtgärd för att säkra EU:s försörjningstrygghet, sänka energipriser och stärka unionens konkurrenskraft. Detta budskap har bl.a. förmedlats av kommissionen och i de s.k. Draghi- och Lettarapporterna. I samband med sin presentation av Konkurrenskraftskompassen och Given för ren industri i början av 2025 aviserade kommissionen ett nätpaket för att adressera dessa behov.

Den 10 december 2025 presenterade kommissionen det europeiska nätpaketet, inklusive revideringar av direktivet om förnybar energi, direktivet om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, direktivet om gemensamma regler för den inre marknaden för el och förordningen om transeuropeisk energiinfrasturktur (TEN-E).

1.2 Förslagets innehåll

1.2.1 Meddelande om det europeiska nätpaketet

I meddelandet om det europeiska nätpaketet beskriver kommissionen situationen inom EU med höga energipriser och ett underskott av gränsöverskridande energiinfrastruktur. Kommissionen lyfter fram åtgärder som ska undanröja hinder som begränsat utbyggnaden av gränsöverskridande infrastruktur inom unionen, bl.a. en stärkt planering av gränsöverskridande projekt på EU-nivå, ett maximerande av användningen av existerande infrastruktur, påskynda implementeringen av existerande projekt samt initiativet Energy Highways. Energy Highways identifierar åtta prioriterade gränsöverskridande energiinfrastrukturprojekt i behov av extra insatser för att åtgärda hinder som försenar deras byggnation. Målsättningen med initiativet är att bidra till ett snabbare slutförande av projekten och därmed till att minska beroendet av fossila bränslen, öka integreringen av förnybar energi i elnäten, öka elektrifieringen, sänka energipriser samt snabba på implementeringen av REPowerEU-förordningen för att medlemsstaterna ska kunna fasa ut energiimport från Ryssland.

1.2.2 Revidering av TEN-E-förordningen

Kommissionen föreslår att den nuvarande TEN-E-förordningen ersätts i sin helhet med en ny förordning. Förordningen syftar till att säkerställa utvecklingen av s.k. prioriterade korridorer och områden för transeuropeisk infrastruktur.

Kommissionen föreslår bl.a. att den ska ta fram ett EU-centralt scenario för utveckling av EU:s el-, gas- och vätgassystem. Det ska vara i linje med EU:s övergripande energi- och klimatmål och användas vid framtagandet av tioårsplanerna för nätutveckling (TYNDP). Scenariot ska baseras på underlag från medlemsstaterna och relevanta intressenter. Det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för el (ENTSO-E) och det europeiska nätverket av systemansvariga för vätgasnät (ENNOH) ska ta fram behovsanalyser grundat på scenariot som identifierar var det finns infrastrukturbehov som har gränsöverskridande betydelse. EU-kommissionen föreslås bemyndigas att få initiera en process för att hitta möjliga lösningar när de identifierade behoven i analysen inte bedöms att kunna åtgärdas av projekt som vid tillfället ingår i TYNDP.

Kommissionen föreslår att en fjärdedel av systemansvariga för överföringssystem (TSO) outnyttjade intäkter från överbelastning (s.k. flaskhalsinkomster) ska användas till investeringar i projekt av gemensamt intresse inom EU. Kommissionen föreslår även att projektansvariga ska kunna slå ihop två eller fler projekt av gemensamt intresse (PCI – Project of Common Interest), alternativt projekt av ömsesidigt intresse (PMI – Project of Mutual Interest), för att underlätta diskussioner om kostnadsfördelning mellan projektansvariga och mellan systemansvariga i berörda medlemsländer. Ett annat förslag innebär att om minst 10 procent av de beräknade nyttorna av ett gränsöverskridande projekt uppstår i en medlemsstat ska den medlemsstaten delta i kostnadsfördelningsprocessen, även om medlemsstaten inte deltar i projektet.

Kommissionen föreslår att medlemsstaterna ska hantera tillståndsansökningar i en nationell digital portal och att en enda nationell behörig myndighet ska utses. Myndigheten ska bl.a. vara den enda kontaktpunkten för projektansvariga under tillståndsförfarandet. Det föreslås också att så kallade tysta beviljanden införs i tillståndsansökningsprocessen för PCI. Detta innebär att ett uteblivet svar från prövande nationell myndighet ses som ett tillstyrkande när tidsfristen för svar har passerats. Undantag föreslås för miljötillstånd och för medlemsstater utan tyst beviljande i befintlig nationell lagstiftning.

PCI för elsystemet föreslås tillskrivas ett överskuggande allmänintresse i förhållande till EU:s artskydds- och vattenskyddslagstiftning. Det överskuggande allmänintresset ska inte överställas kulturmiljövärden eller om projekten får allvarlig påverkan på miljön som inte går att mildra eller kompensera för. Ett ytterligare förslag är att ge medlemsstater möjlighet att under vissa omständigheter undanta transmissionsnätsprojekt från bestämmelsen om skydd för Natura 2000-områden och artskydd.

1.2.3 Revidering av direktivet om förnybar energi

Kommissionen föreslår bl.a. ett införande av tysta beviljanden där tillståndsansökningar avseende kraftverk för förnybar energi och tillhörande tillgångar medges om relevant myndighet inte inkommit med svar inom den utsatta tidsfristen. Undantag föreslås ges för ansökningar som rör miljötillstånd eller i medlemsstater som inte har tysta beviljanden i nationell lagstiftning.

En särskild tidsfrist på tre månader, med möjlighet till vissa undantag, föreslås för nätanslutningstillstånd och vid uteblivet svar föreslås ett tyst beviljande förutsatt att det finns kapacitet i nätet. Det föreslås även lättnader i tillståndsprocesser för projekt för förnybar energi under vissa förutsättningar och att ta bort bestämmelsen om att förnybara energiprojekt inte ska anses innebära avsiktligt dödande av djur eller växter enligt artskyddsregelverken.

Ett annat förslag innebär att en uppgradering av vindkraftverk inte ska kräva någon ny miljöbedömning, förutsatt att det inte resulterar i att mer landyta tas i anspråk och kraftverket fortsatt uppfyller de ursprungliga miljöskyddsvillkoren.

Precis som i förslaget till revidering av TEN-E-förordningen föreslår kommissionen att energiinfrastrukturprojekt ska tillskrivas ett överskuggande allmänintresse med företräde framför andra nationella intressen, undantaget kulturmiljövärden eller där projekten har en påverkan på miljön som inte går att mildra eller kompensera för. Samtidigt föreslås att medlemsstaternas möjlighet att begränsa tillskrivningen av överskuggande allmänintresse minskas.

För att öka allmänhetens acceptans föreslås att projekt med förnybara energianläggningar med en effekt över 10 MW ska omfördela en del av nyttorna till lokalsamhällen. Det föreslås att medlemsstaterna ska utse en oberoende samordnare för förnybara energianläggningar med en effekt över 10 MW som utses och finansieras av medlemsstaterna. Samordnarens uppgift innefattar bl.a. att främja dialog mellan projektansvariga och allmänheten.

1.2.4 Revidering av elmarknadsdirektivet och gasmarknadsdirektivet

Syftet med förslaget till revidering av direktiven är att skapa ett harmoniserat regelverk för tillståndprocesser. Förslagen innebär att tillstånd för nätanslutningar inte ska ta mer än två år och att tysta beviljanden för tillståndsansökningar införs, där uteblivet svar från ansvarig myndighet ses som ett godkännande med undantag när det rör miljötillstånd och medlemsstater som inte har tysta beviljanden i nationell lagstiftning. Medlemsstaterna föreslås också utse en eller flera kontaktpunkter som ska erbjuda vägledning för de som ansöker om tillstånd för sina projekt och fungera som enda kontaktpunkt under tillståndprocessen. I de fall kompletteringar krävs i ansökan ska dessa enbart få begäras inom tre månader.

För elnätsansökningar föreslår kommissionen att införa samma regler om överskuggande allmänintresse i elmarknadsdirektivet som föreslås införas i TEN-E-förordningen och direktivet om förnybar energi, samt undantaget från artskyddsbestämmelser, dock med de begränsningar som finns idag i direktivet om förnybar energi. Enligt förslaget ska medlemsstater under vissa förutsättningar få möjlighet att undanta uppgradering och modernisering av befintliga elnät från kraven på miljöbedömning och bedömning av påverkan på artskydd, inklusive Natura 2000.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Revideringen av TEN-E-förordningen kommer att få förhållandevis stora effekter på hur framför allt Affärsverket svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen arbetar. Också regeringen kan påverkas av ändringar i bestämmelserna om en enda myndighet i tillståndprocessen, där ansvaret blir svårare att dela upp. Affärsverket svenska kraftnät kommer bl.a. att behöva delta i framtagande av det centrala scenariot för nätplanering och i diskussioner om kostnads-nyttodelning. Svenska kraftnät kan behöva bära kostnader av PCI och PMI som verket inte är delaktigt i. Dessutom kommer Affärsverket svenska kraftnät behöva sätta av en fjärdedel av outnyttjade intäkter från överbelastning (s.k. flaskhalsinkomster) för PCI och PMI, vilket kan få stor betydelse för finansieringen av egna projekt. Energimarknadsinspektionen berörs framför allt i sin roll som tillståndsprövande myndighet där processen för tillståndsprövning av projekt av gemensamt intresse ändras. Energimarknadsinspektionen kan också behöva hantera flera ärenden om kostnadsfördelning av PCI och PMI.

Genomförandet av de senaste ändringarna av förnybartdirektivet från 2023 är ännu inte slutfört. Förslagen om ändringar i förnybartdirektivet inom nätpaketet innebär tillägg till och ändringar i de bestämmelser som Sverige och många andra medlemsländer ännu inte har hunnit genomföra i den nationella lagstiftningen. Ändringarna träffar framför allt nationella bestämmelser om hur miljöbedömnings- och tillståndprocessen utformas för projekt för förnybar energi och artskyddsbestämmelser. Det föreslås även krav på införande av ordningar för återföring av nyttor till lokalsamhällen, som idag i huvudsak saknas i nationell rätt.

Ändringarna i elmarknadsdirektivet och gasmarknadsdirektivet påverkar framför allt koncessionsprövningen för el- och gasnät, och därigenom framför allt Energimarknadsinspektionen och dess arbetssätt.

Det behöver utredas vidare hur förslagen förhåller sig till regler om förvaltningens självständighet och i övrigt till svensk grundlag.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Flera av förslagen i de olika rättsakterna är kostnadsdrivande. Affärsverket svenska kraftnät är en statlig myndighet och enligt förslaget ska en fjärdedel av outnyttjade intäkter från överbelastning sättas av för EU-gemensamma projekt. Om så skulle bli fallet bedöms det kunna innebära en minskning av de medel som Svenska kraftnät kan använda för egna investeringar. Medlen tas från nätkundskollektivet.

Förslaget om kostnads-nyttodelning för projekt där minst 10 procent av nyttan uppstår i ett medlemsland kan leda till att Svenska kraftnät behöver medfinansiera projekt i våra andra europeiska länder utan någon möjlighet att påverka planeringen av projektet eller om det ska bli av eller inte. Dessa medel behöver sannolikt också tas från nätkundskollektivet.

De särskilda kontaktpunkter och processer som föreslås för tillståndsprövning bedöms medföra omprioriteringar och omorganiseringar vid berörda myndigheter som kan kräva ytterligare resurser. Den samordnare som föreslås för att medla mellan lokalsamhällen och projektörer kommer att behöva finansiering.

Förslaget om ett krav om att säkerställa återföring av nyttor från förnybar energiproduktion till lokalsamhällen innebär att medel behöver flyttas direkt från verksamhetsutövare till lokalsamhällena, eller från det offentliga till lokalsamhällena.

Regeringens utgångspunkt är att eventuella kostnader som förslag kan leda till för den nationella budgeten ska finansieras inom befintliga ekonomiska ramar och i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:49, bet. 1994/95FiU5, rskr. 1994/95:67). Utgiftsdrivande åtgärder på EU-budgeten behöver finansieras genom omprioriteringar i den fleråriga budgetramen.

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen delar kommissionens analys om ett energisystemperspektiv med samlad planering av energislagen, men anser samtidigt att förslagen i stora delar inte pekar i den riktningen. Regeringen anser att den övergripande principen ska vara att först säkerställa att befintliga nät används så effektivt som möjligt, inklusive genom en effektiv utformning av elmarknader och utbyggnad av planerbar elproduktion. Fler sammanlänknings mellan medlemsländer kan behövas, men bör gå i takt med inhemska framsteg när det gäller bättre användning av befintliga nät samt ökad självförsörjning av energi och effekt.

Regeringen anser att energisystemplaneringen i EU:s medlemsländer bör utgå från de behov som finns i användarledet så att den industri som ska elektrifiera kan ansluta till nätet. Produktion, nät och andra resurser i energisystemet behöver ses i ett sammanhang och leda till investeringar där behoven finns.

Regeringen förespråkar en decentraliserad planering av energinäten framför en centraliserad energinätsplanering på EU-nivå. Regeringen är därför negativ till förslagen om ett centralt scenario och till att kommissionen bemyndigas att utlysa projekt till tredje parter om utpekade projekt inte genomförs av berörda projektansvariga.

Regeringen anser att ytterligare tillståndslagstiftning på EU-nivå inte behövs för att korta ledtiderna för nätutbyggnad. Ändringar i tillståndslagstiftningen bör göras bara om de innebär förenklingar av befintliga EU-regelverk eller att enhetligheten inom EU:s tillståndsregelverk ökar. Regeringen är däremot positivt inställd till de förslag som ger ökade möjligheter till undantag från EU:s artskyddsregelverk, när det behövs för att möjliggöra nödvändig energiproduktion eller -distribution.

Regeringen anser att bestämmelserna behöver utformas så att totalförsvarets behov och nationell säkerhet fortsatt ska kunna väga tyngst vid prövning.

Regeringen anser att kostnads-nyttodelning av projekt bör vara frivillig för medlemsländer, energiproducenter och nätägare att delta i och att den ska ha en teknikneutral utformning.

Regeringen motsätter sig starkt förslag som innebär att intäkter från överbelastning (s.k. flaskhalsinkomster) som betalats in till en systemansvarig för överföringssystem ska användas för att finansiera projekt som inte tillhör den systemansvarige.

Regeringen anser inte att det finns behov av att ha kvar och utöka kravet på inrapportering av icke-bindande mål för havsbaserad vindkraft. Det är en onödig administrativ börda för medlemsstaterna. Regeringen ser behovet av att stärka lokal acceptans för energiinfrastrukturprojekt, men anser inte att EU-lagstiftning ska ställa krav på direkt eller indirekt återföring av vinster från energiproduktion.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Frankrike har framfört kritik som till största delen motsvarar de svenska preliminära ståndpunkterna. Även Italien och Slovenien har framfört liknande kritik. Polen och Österrike har kritiserat de delar som avser centraliserad planeringsprocess och större befogenheter till kommissionen och den Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer).

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas, förutom kommissionens, ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Förslaget har inte remitterats.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden är artikel 172 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (TFEU) för förslagen om mål och prioriteringar inom transeuropeiska nätverk, artikel 194(2) för förnybar energi och säkerställande av energimarknadens funktion, samt artikel 194(1) för miljöpolitik. För beslut i ministerrådet krävs kvalificerad majoritet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Vad avser TEN-E-förordningen menar kommissionen att åtgärder på unionsnivå är mer effektiva än åtgärder på medlemsstatsnivå eftersom medlemsstaterna saknar möjlighet att hantera gränsöverskridande planering och att åtgärderna inte går längre än vad som är nödvändigt. Avseende förslaget om ett tillståndsdirektiv framhåller kommissionen att bestämmelser om tillståndsprövning redan finns i de berörda direktiven och att fler EU-åtgärder behövs för att öka möjligheterna att nå EU:s klimatmål samt att medlemsländerna ges stora möjligheter att utforma genomförandet på det sätt de finner lämpligt.

Kommissionen bedömer att förslagen är proportionerliga i ljuset av de nya geopolitiska förutsättningarna och de krav det ställer på energisystemen tillsammans med behovet av att nå EU:s energi- och klimatmål.

Det är enligt regeringen tveksamt om det är förenligt med subsidiaritetsprincipen att upprätta en ordning där energinät ytterst planeras av kommissionen. Planeringen görs bäst på lokal, regional och nationell nivå och en planering på EU-nivå riskerar att leda till en ineffektiv och bristfällig planering som dessutom inkräktar på medlemsländernas rätt att själva bestämma sin energimix. Förslaget förefaller även stå i konflikt med medlemsstaternas rätt att besluta om projekt av gemensamt intresse som angår deras respektive territorium. De föreslagna åtgärderna i den delen förefaller inte nödvändiga att vidta på EU-nivå och det framstår som tveksamt om kravet på ett EU-mervärde är uppfyllt. Det framstår vidare som tveksamt att det skulle vara förenligt med subsidiaritetsprincipen att i TEN-E-förordningen bestämma att nationellt insamlade intäkter från överbelastning (flaskhalsinkomster) ska sättas av för projekt som inte drivs av den nationella systemansvariga för överföringssystemet. Systemansvariga för överföringssystemet har samlat in intäkterna från kundkollektivet och det är medlemsländerna och avgör bäst hur medlen bör användas för att åtgärda behov i näten. Dessutom riskerar den ordning som kommissionen föreslår att leda till att systemansvariga för överföringssystem ges mindre incitament att bygga nya sammanlänkningslinjer, eftersom sådana kan leda till flaskhalsintäkter som systemansvariga till en del inte har kontroll över, vilket i så fall är motsatsen till vad kommissionen vill uppnå med förslagen.

Förslagen om att inrätta särskilda kontaktpunkter och tillståndprocesser med hög detaljnivå är ett långtgående ingrepp i hur medlemsländerna organiserar sina myndigheter och sina administrativa processer och kan ifrågasättas både ur subsidiaritets- och proportionalitetshänseende. Det saknas godtagbara skäl för EU att ålägga alla medlemsländer en särskild administrativ lösning, i synnerhet medlemsländer som likt Sverige redan har ett tillståndsprövningssystem som håller de föreslagna tidsfristerna. Det är enligt regeringen i dessa delar lämpligare att medlemsländerna själva ordnar sina nationella system på ett effektivt sätt så att de klimat- och energimål som EU har ställt upp kan nås. Det är inte heller lämpligt att på EU-nivå reglera att medlemsländer ska öka allmän acceptans för specifikt förnybar energiproduktion genom återföring av vinster till lokalsamhällen då medlemsländerna själva bättre känner till om acceptansproblem finns och hur dessa i så fall bäst hanteras.

Andra delar av förslagen kan vara lättare att motivera ur subsidiaritets- och proportionalitetssynpunkt, på det sätt som kommissionen gör. Att öka takten i energiomställningen är ett angeläget mål för EU och dess medlemsländer och frågor om gränsöverskridande sammanlänkningar och om den gemensamma miljölagstiftningen tjänar på att hanteras på EU-nivå.

De delar av förslagen där regeringen uttrycker sin tveksamhet är emellertid också de förslag som är de mest betydelsefulla i kommissionens förslag, varför regeringen ifrågasätter förslagen avseende deras förenlighet med subsidiaritetsprincipen.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förhandlingar i rådsarbetsgruppen för energi och behandling i Europaparlamentet.

4.2 Fackuttryck och termer

Acer – Europeiska unionens byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

CfD – Differenskontrakt ('Contracts for difference')

ENNOH – Det europeiska nätverket av systemansvariga för vätgasnät

ENTSO-E – Det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystemen för el

Koncessionsprövning – Prövning, inklusive miljöprövning, av en ansökan om tillstånd att bygga och driva en el- eller gasledning.

PCI – Projekt av gemensamt intresse

PMI – Projekt av ömsesidigt intresse

TEN-E – transeuropeiska energinät

TSO – Systemansvariga för överföringssystem

TYNDP – Tioårsplan för nätutveckling ('Ten year network development plan')